Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok IX **Nr. 6**

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Wilno, dnia 1 czerwca 1932 r.

Redakcja i Administracja:
Wilno, Wolana 10. Kuratorjum Okr. Szk. Wil. Konto P. K. O. Nr. 30.466

TREŚĆ:

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Część urzędowa.

65.

OKÓLNIK Nr. 74

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 20 maja 1932 r. (I.W.F.- 2214/32)

w sprawie ochraniania młodzieży od szkodliwych następstw upałów.

Wobec zbliżającej się ciepłej pory i możliwości wystąpienia upałów, w celu zabezpieczenia dziatwy i młodzieży szkolnej od szkodliwych następstw zbyt wysokiej temperatury powietrza, zarządzam co następuje:

1) W porze ciepłej, tam gdzie otoczenie szkoły na to pozwala, a już bezwarunkowo po wsiach, lekcje w klasach odbywać się winny, jeśli nie przy otwartych oknach, to przynajmniej przy uchylonych nadświetlach (oberluftach).

2) W dni upalne programy wszelkich uroczystości, na których gromadzi się młodzież z całej szkoły w jednem pomieszczeniu, należy skracać, a same pomieszczenia, natłoczone młodzieżą, starannie i często przewietrzać.

3) T. zw. szkolne święta sportowe, święta wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego i związane z niemi pokazy i ćwiczenia cielesne należy organizować w ten sposób, by nie przetrzymywać zbyt długo młodzieży na otwartem powietrzu pod palącemi promieniami słońca w godzinach południowych.

4) W wyjątkowych przypadkach, przy ciepłocie, wynoszącej ponad 35^0 C, dyrekcje i kierownictwa szkół, zwłaszcza mieszczących się w budynkach i lokalach nieodpowiednich, mogą zezwalać na zakończanie zajęć szkolnych już o godzinie 11-ej przed południem, zawiadamiając o tem, gdy chodzi o szkoły średnie — Kuratorja, gdy chodzi o szkoły powszechne— inspektoraty szkolne.

Podsekretarz Stanu

(—) *Kazimierz Pieracki*

Otrzymują:

Kuratorja Okręgów Szkolnych,
Śląski Urząd Wojew. Wydz. Ośw. Publ.,
Liceum Krzemienieckie.

66.

OKÓLNIK Nr 76.

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 20 maja 1932 r. (I Pr-2228/32)

w sprawie wyboru i zmian podręczników szkolnych w publicznych szkołach powszechnych, państwowych szkołach średnich ogólno kształcących i państwowych seminarjach nauczycielskich oraz ochroniarskich.

Ze względu na wyjątkowo ciężkie warunki materjalne rodziców i opiekunów uczniów zarządzam w sprawie wyboru i zmian podręczników szkolnych w publicznych szkołach powszechnych, państwowych szkołach średnich ogólnokształczących, seminarjach nauczycielskich i ochroniarskich co następuje:

1. Należy zaniechać jakichkolwiek zmian w wyborze podręczników, utrzymując nadal podręczniki, używane w roku szkolnym 1931/32.

2. Konieczność wprowadzenia na rok 1932/33 nowych podręczników może być uzasadniona wyłącznie okolicznością: a) zupełnego wyczerpania lub b) usunięcia używanego dotąd podręcznika ze spisu książek dozwolonych do użytku w szkołach na rok szkolny 1932/33.

3) Wykaz obowiązujących w danej szkole podręczników winien być podany do wiadomości młodzieży do dnia 15 czerwca.

Podsekretarz Stanu
(—) *Kazimierz Pieracki*

Otrzymują:
Kuratorja Okręgów Szkolnych,
Śląski Urząd Wojewódzki,
Liceum Krzemienieckie.

67.

ZARZĄDZENIE

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 18 maja 1932 r. Nr. O-13797/32

w sprawie statutu Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej przy Kuratorjum Okr. Szk. Wileńskiego.

Na podstawie art. 4 p. 1 Ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) nadaję Centralnej Bibljotece Pedagogicznej przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego załączony statut z dniem 1-go czerwca 1932 r.; z dniem tym przestaje obowiązywać dotychczasowy statut Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski*

Załącznik do Nr. O-13797/32.

STATUT

Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej przy Kuratorjum Okr. Szk. Wil.

§ 1. Nazwa instytucji brzmi: Centralna Bibljoteka Pedagogiczna przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego (skrót C. B. P.).

§ 2. Celem C. B. P. jest pogłębianie wiedzy zawodowej i umożliwienie pracy naukowej nauczycielstwu szkół wszystkich typów, pracującemu na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

§ 3. Jako środki do osiągnięcia tego celu służą:
- a) gromadzenie księgozbioru oraz udostępnianie go nauczycielstwu,
- b) czytelnia czasopism,
- c) organizowanie odczytów, wykładów i kursów,
- d) przedsiębranie wydawnictw.

§ 4. Majątek C. B. P. jest własnością Państwa Polskiego, pieczę zaś nad tym majątkiem sprawuje Kurator Okr. Szk. Wileńskiego.

§ 5. Na majątek C. B. P. składają się książki, czasopisma, inwentarz i t. p.
- a) zakupione z funduszów państwowych,
- b) pochodzące z darów, zapisów, subwencyj i t. p. instytucyj lub osób prywatnych,
- c) nabyte ze składek czytelników.

§ 6. C. B. P. ma prawo przyjmowania w charakterze depozytów książek, czasopism, sprzętów i t. p. od osób prywatnych i od instytucyj.

§ 7. Do korzystania z C. B. P. uprawnieni są nauczyciele szkół wszelkiego typu, pracownicy administracji szkolnej, słuchacze szkół wyższych, młodzież szkół średnich i te osoby ze społeczeństwa, które interesują się sprawami nauczania i wychowania.

§ 8. Korzystający z Bibljoteki mają obowiązek opłacania określonych regulaminami opłat oraz stosowania się do przepisów bibljotecznych; mają zaś prawo korzystania z księgozbioru i czytelni oraz zgłaszania życzeń w sprawach zakupu książek.

§ 9. Na czele C. B P. stoi dyrektor, powołany przez Kuratora Okr. Szk. Wileńskiego z pośród okręgowych wizytatorów szkół. Dyrektor odpowiedzialny jest przed Kuratorem Okr. Szk. za całokształt działalności Bibljoteki. Dyrektor spełnia swoje obowiązki aż do odwołania.

§ 10. Do współpracy z dyrektorem Kurator Okr. Szk. powołuje Radę Bibljoteczną, złożoną z 12 członków-fachowców, reprezentujących poszczególne przedmioty nauczania. Członkowie Rady

Bibljotecznej spełniają swoje obowiązki aż do odwołania. Do Rady wchodzi również bibljotekarz.

§ 11. Członkowie Rady Bibljotecznej opracowują plan zakupu książek ze swoich działów na podstawie bibljografji przedmiotu oraz składają wnioski w sprawie usprawnienia działalności Bibljoteki i wzmożenia czytelnictwa.

§ 12. Bezpośredni zarząd C. B. P. należy do dyrektora, bibljotekarza i personelu pomocniczego.

Bibljotekarza i personel pomocniczy wyznacza Kurator Okr. Szk.

§ 13. Kontrolę gospodarki finansowej C. B. P. prowadzi Kuratorjum Okr. Szk. Wileńskiego.

§ 14. Szczegółowy zakres czynności dyrektora, Rady Bibljotecznej i bibljotekarza oraz szczegółowe warunki korzystania z Bibljoteki określają regulaminy, które zatwierdza Kurator Okr. Szk. Wileńskiego.

68.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 13-go maja 1932 r. Nr. I-13610/32

do Panów Inspektorów Szkolnych i Panów Kierowników szkół

w sprawie budowy publicznych szkół powszechnych.

Rozporządzeniem z dnia 15 maja 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 524) Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zmieniło częściowo poprzednie przepisy w przedmiocie wymiarów i liczby pomieszczeń w budynkach publicznych szkół powszechnych i domach mieszkalnych dla nauczycieli oraz zezwoliło 1) na wznoszenie budynków szkolnych *częściami* i 2) na wznoszenie *drewnianych* budynków dla szkół powszechnych wyżej zorganizowanych. O tem Kuratorjum powiadomiło Panów Inspektorów okólnikami z dn. 11 maja 1931 r. Nr. I—13028/31 i z dn. 1 sierpnia Nr. I-23813/31 i wyjaśniło wkrótce sposób zastosowania nowego rozporządzenia.

Obecnie zwracam uwagę Panów Inspektorów i Panów Kierowników na ukazanie się 3 i 4 zeszytu „Projektów budynków szkół powszechnych", opracowanych z uwzględnieniem postanowień rozporządzenia z 15 maja 1931 r. Według wzmiankowanego rozporządzenia i opracowanych projektów można rozpocząć budowę szkoły od budynku o jednej klasie lub mieszkaniu i dojść z czasem do budynku o wielu klasach lub mieszkaniach przez dobudowywanie w kilku dalszych etapach brakujących pomieszczeń. Stosowanie zaś budownictwa drewnianego na naszych terenach, zasobnych w tani materjał drzewny, jeszcze bardziej obniży koszty budowy i tem samem uprzystępni budowę szkół powszechnych, zwłaszcza

w gminach wiejskich, które mogą zorganizować wykonanie znacznej części robót drogą świadczeń. Taki sposób budowy nietylko może uniezależnić akcję budowy szkół od zwykłych trudności finansowych, lecz niewątpliwie potrafi skutecznie przeciwstawić się obecnemu kryzysowi. Daje bowiem możność każdej gminie, zarówno miejskiej jak i wiejskiej przy minimalnych środkach niezwłocznie przystąpić do budowy własnego, nawet większego budynku szkolnego, jeśli gmina w inny sposób nie może dać szkole odpowiedniego pomieszczenia. Dla zaoszczędzenia czasu i kosztów sporządzenia planów i kosztorysów Ministerstwo W. R. i O. P. opracowało i rozesłało Panom Inspektorom i Wydziałom Powiatowym wspomniane już zeszyty 3 i 4. Zeszyt 3 przeznaczony jest przeważnie dla budownictwa ogniotrwałego, a zeszyt 4 zawiera wyłącznie projekty budynków drewnianych. Na żądanie zainteresowanych Ministerstwo W.R. i O.P. dostarczy odbitek tych projektów za zwrotem kosztów sporządzenia, które wyniosą od 10 do 15 złotych za egzemplarz z zeszytu 4-go i od 15 do 70 zł. za egz. z zeszytu 3. Ponieważ zawarte w zeszytach 3 i 4 projekty zostały zatwierdzone przez władze szkolne i budowlane, przeto przy budowie szkół według tych projektów wystarczy już tylko zatwierdzenie planu sytuacyjnego.

W uwagach wstępnych do zeszytu 3 i 4 podane są wskazówki co do wyboru projektu, usytuowania budynku i samej budowy szkół według zawartych tam projektów. Dla zaznajomienia szerszego ogółu nauczycielstwa i osób zainteresowanych budową szkół uwagi te zostaną zamieszczone w części nieurzędowej Dziennika.

Należy dbać nieustannie, aby omawiane ułatwienia i wskazówki w sprawie przysporzenia własnych budynków szkolnych były wykorzystywane w najszerszym zakresie. Przy tak dostępnych warunkach tempo budowy szkół będzie zależało w dużym stopniu od uświadomienia członków samorządu gminnego i mieszkańców obwodów szkolnych. Potrzeby szkoły i sprawa zapewnienia jej należytego pomieszczenia są najbliższe kierownikowi szkoły i rodzicom dzieci. Stamtąd więc powinna wychodzić inicjatywa budowy. Inicjatywa ta musi jednak być dobrze przemyślana. Budowa bowiem nowego budynku nie jest jedynym sposobem dostarczenia szkole dobrego lokalu. Wyremontowanie budynku starego lub upatrzenie i wynajęcie odpowiedniego budynku prywatnego może równie dobrze zaspokoić potrzeby lokalowe szkoły. Jeżeli jednak sprawa budowy szkoły dojrzała, to zainteresowany obwód szkolny za pośrednictwem gminy lub sama gmina winna zwrócić się do Inspektora Szkolnego o wyznaczenie punktu szkolnego i stopnia organizacyjnego szkoły oraz zasięgnąć informacyj co do wyboru projektu i uzyskania zatwierdzenia planu. Panowie Inspektorowie nie zaniedbają w każdym wypadku udzielić należytych wskazówek, a ze swej strony przyśpieszyć wykonanie prac przygotowawczych, jak ustalenie punktu i stopnia organizacyjnego szkoły w myśl okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 19 lipca 1923 r. Nr. 8987/I (Dz. U. Nr. 17 poz. 156) i okólnika Kuratorjum z dn. 26 sierpnia 1931 r. Nr. I—18467/31 oraz zatwierdzenie planu sytuacyjnego.

Zaznaczam, że zasadnicze wskazówki i uwagi o projektowaniu szkół powszechnych zawiera zeszyt I. „Projektów budynków szkół powszechnych".

Dla uniknięcia późniejszych przeróbek fundamentów lub nawet bu-

dynku zatwierdzenie projektu budowy, względnie planu sytuacyjnego należy uzyskać przed rozpoczęciem budowy.

Jednocześnie wyjaśniam, że art. 11 ustawy z dn. 17 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18 poz. 143), nakładającej na gminy obowiązek dostarczania publicznym szkołom powszechnym oraz nauczycielom tych szkół odpowiednich pomieszczeń, został częściowo uzupełniony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 662).

Art. 10 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o budowie publicznych szkół powszechnych został uchylony i zmieniony artykułem 15 ustawy z dnia 22 grudnia 1925 r. o środkach zapewnienia równowagi budżetowej (Dz. U. R. P. Nr. 129 poz. 918).

Wobec tej zmiany obowiązująca obecnie ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. o budowie publicznych szkół powszechnych całkowicie obowiązek budowy szkół nakłada na samorządy, Skarb Państwa zaś może, lecz nie jest zobowiązany udzielać na budowę publ. szkół powszechnych zasiłków, względnie pożyczek.

W związku z tem nie należy żądać wymienionych w okólniku Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 6 kwietnia 1922 r. Nr. 8981/I (Dz. U. M. W. R. i O. P. Nr. 12 poz. 113) *uchwał o pokryciu przez gminy 50 proc. kosztów budowy*, ani wstawiać do planu sfinansowania pozycji o 50 proc. zasiłku ze Skarbu Państwa.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski*

69.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 19 kwietnia 1932 r. Nr. II-11050/32

do Panów Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj i Kierownictw wszystkich szkół oraz Nauczycielstwa w Okręgu

w sprawie popierania przemysłu ludowego.

Chwila obecna, wymagająca wzmożenia inicjatywy i wysiłków gospodarczych całego społeczeństwa, nakłada na szkołę ważny obowiązek— tak w miastach, jak i na wsi—wytężonej współpracy z warsztatami wytwórczości rodzimej.

Północno-wschodnie obszary naszego Państwa w walce o zaspokojenie ekonomicznych potrzeb ludności wiejskiej podjęły między innemi pracę w kierunku ożywienia przemysłu ludowego, zwłaszcza w zakresie tkactwa domowego, uprawy lnu i techniki lniarstwa.

W myśl zasady, iż szkoła może spełnić swe szczytne zadania pod warunkiem ścisłego zespolenia się z wydajną pracą otoczenia, wzywam Kierownictwa i Nauczycieli szkół wszelkich typów i stopni na terenie Okręgu do wzmożonej akcji w sprawie popierania naszego przemysłu ludowego.

Z uwagi na okoliczność, iż wyroby lniane z surowców krajowych pod względem trwałości i wyglądu estetycznego przewyższają produkcję bawełnianą, która prócz tego, będąc zależną od surowców zagranicznych, powoduje znaczny odpływ pieniędzy polskich za granicę, oraz celem zapewnienia pracy szerokim warstwom drobnych rolników i rzemieślników miejskich, zalecam nauczycielstwu stosowanie nast. wytycznych w akcji popierania przemysłu swojskiego:

1) przy nabywaniu dla celów szkolnych wyrobów włókienniczych (firanki, obicie sprzętów, chodniki, ścierki, płótno żaglowe, kilimy i t. d.) należy dawać pierwszeństwo wyrobom lnianym i wełnianym pochodzenia krajowego;

2) w związku ze zbliżającą się porą letnią należy pouczać młodzież szkolną i szersze warstwy społeczeństwa, iż letnie ubrania z samodziału, bluzy, koszule sportowe, krawaty i t. p., tak pod względem estetyki, jak trwałości i oszczędności, znakomicie odpowiadają potrzebom szkolnym, wymaganiom sportu wszelkiego rodzaju i zasadom współczesnej higjeny, o czem winny być poinformowane przez szkołę jak najszersze koła rodzicielskie;

3) w nauce szkolnej, zwłaszcza na lekcjach przyrody, j. ojczystego i geografji, nauczyciele winni znaleźć czas na dokładne omówienie z młodzieżą uprawy lnu i konopi, ich obróbki i znaczenia ekonomicznego dla kraju;

4) pożądanem jest, aby szkoła, otaczając opieką moralną pracę na kołowrotkach i warsztatach tkackich w swojej okolicy, zajęła się gromadzeniem wzorów miejscowego przemysłu ludowego z zaznaczeniem miejsca, nazwiska i techniki producentów. Zbiory tego rodzaju nietylko przyczynią się do kształcenia estetecznych upodobań młodzieży, lecz również mogą pogłębić znajomość kultury ojczystej i warunków ekonomicznych w Kraju.

W zależności od inicjatywy p.p. Kierowników szkół i nauczycielstwa możliwe są inne sposoby popierania przemysłu ludowego w porozumieniu z Kuratorjum, Ligą Samowystarczalności gospodarczej lub Towarzystwem popierania przemysłu ludowego.

PP. Wizytatorzy i Inspektorzy Szkolni wezmą pod uwagę powyższe zalecenia w zakresie gospodarczej i pedagogicznej organizacji podległych im szkół.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) K. Szelągowski.

70.

PISMO

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 21 kwietnia 1932 r. Nr. 1 WF—1579/32.

Sprawa: Międzynarodowa konferencja i zlot skautów w Polsce.

Ministerstwo podaje do wiadomości, że Związek Harcerstwa Polskiego organizuje w sierpniu b. r. za zgodą i w porozumieniu z władzami pań-

stwowemi: a) międzynarodową żeńską Konferencję skautową i b) międzynarodowy Zlot Skautów Wodnych.

Międzynarodowa żeńska Konferencja skautowa odbędzie się w czasie od 6 do 20 sierpnia r. b. w Harcerskiej Szkole Instruktorskiej w Buczu (w Wojew. Śląskiem). W Konferencji wezmą udział delegaci zagranicznych organizacyj skautowych oraz delegatki żeńskiego harcerstwa polskiego.

Wybrane z poszczególnych chorągwi żeńskie drużyny harcerskie wezmą czynny udział w przygotowaniu służb pomocniczych dla Konferencji, w czasie zaś jej trwania zorganizują obozy w okolicy Bucza i wystąpią z pokazami regjonalnemi, gier polowych i techniki harcerskiej.

Międzynarodowy zlot skautów wodnych odbędzie się nad jeziorem Garczyńskiem koło Kościerzyny (w woj. pomorskiem) w czasie od 7 do 20 sierpnia b. r., poprzedzony zaś będzie zlotem polskich drużyn żeglarskich w czasie od 1 do 6 sierpnia r. b.

Zlot ma na celu: wzajemne zbliżenie się skautów wodnych różnych państw, wykazanie zamiłowania i wyrobienia młodzieży w dziedzinie sportów wodnych, ponadto zaś zapoznanie skautowej młodzieży zagranicznej z Polską. Program zlotu przewiduje wspólne obozowanie, zawody drużyn zagranicznych, popisy i pokazy drużyn polskich na jeziorze Garczyńskiem i Charzykowskiem oraz w Gdyni i wycieczki po Polsce.

Uznając Konferencję oraz zlot skautowy wodny za ważny czynnik propagandowy państwa, jak również doceniając znaczenie wychowawcze zetknięcia się polskiej młodzieży harcerskiej z młodzieżą różnych państw na gruncie zamiłowań do sportów wodnych, Ministerstwo gorąco zachęca Dyrekcje i Kierownictwa szkół do otoczenia żywą opieką prac szkolnych drużyn harcerskich, przygotowujących się do udziału w Zlotach i obozach.

Podsekretarz Stanu

(—) *Kazimierz Pieracki*

Otrzymują:

Kuratorja Okręgów Szkolnych,
Śląski Urząd Woj. Wydz. Ośw. Publ.
Liceum Krzemienieckie,
Ministerstwo Spraw Zagranicznych,
Państw. Urząd Wych. Fiz. i P. W.

71.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 12-go maja 1932 r. Nr. OR.-12887/32

do Dyrekcyj i Kierownictw wszystkich szkół państwowych oraz Panów Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie zmiany ustawy o opłatach stemplowych.

W dniu 18 maja r. b. wejdzie w życie ustawa z dnia 18 III 1932 r. w sprawie zmiany ustawy o opłatach stemplowych (Dz. Urz. R. P. Nr. 32 poz. 340)

Ważniejsze zmiany, które wprowadza powyższa ustawa i które mają być zastosowane przez urzędy państwowe z dniem 18 maja r. b., według pisma Izby Skarbowej w Wilnie z dnia 7-V 1932 r. Nr. W. V. 1-13-oki/33/32 są następujące:

1) Zasadnicza stawka opłat od podań wnoszonych do urzędów państwowych, oraz od świadectw wydawanych przez te urzędy wynosząca obecnie 3 zł. zostaje podwyższona na 5 zł., wyjątek stanowią świadectwa wydawane przez sądy (3 zł.). Załączniki do podań, przewidziane w art. 145 u. o. s. podlegają stawce 50 gr.

Stawka w wysokości 5 zł. ma zastosowanie do podań, które wpłyną od dnia 18 maja r. b., nie ma zastosowania do podań, które wpłyną do dnia 17 maja r. b. włącznie, a zostaną załatwione później.

Świadectwa urzędowe wydane od dnia 18 maja r. b., choćby podanie o wydanie świadectwa zostało wniesione przed tym terminem podlegają opłacie według nowych przepisów.

2) Opłata od zezwolenia na stałe prowadzenie przedsiębiorstwa zarobkowego, wymagającego koncesji, wynosząca dotychczas 20 zł. (art. 156 p. 5) — zostaje podwyższona do 40 zł.

3) Wypisy z aktów notarjalnych oraz sporządzone przez urzędy państwowe drugie i dalsze egzemplarze dokumentów urzędowych, równobrzmiące z egzemplarzem pierwszym i zaopatrzone w podpis równorzędny (duplikaty art. 157) będą podlegały opłacie w wysokości 2 zł. od każdej stronicy pełnej lub zaczętej.

4) Opłacie w wysokości 2 zł. będą również podlegały odpisy i wyciągi sporządzone i poświadczone przez urzędy państwowe.

5) Poświadczenie zgodności z pierwopisem—wtóropisów, odpisów i wyciągów, sporządzonych nieurzędownie, dokonane przez urząd państwowy podlega opłacie w wysokości 1 zł. od każdej pełnej lub zaczętej stronicy.

6) Poświadczenie własnoręczności podpisu lub znaku ręcznego przez urząd państwowy podlega opłacie w wysokości 1 zł. 50 gr.

7) Podanie o zezwolenie na urządzenie widowisk lub koncertu publicznego (choćby dochód był przeznaczony w całości na cele społeczne, oświatowe lub kulturalne) podlega opłacie 5 zł. oraz 50 gr. od każdego załącznika, a zezwolenie na urządzenie widowiska lub koncertu opłacie w wysokości 5 zł. Przewidziane poprzednio uwolnienie od tych opłat art. 142 p. 22 u. o. s. zostało uchylone.

8) Oprócz zwolnień od opłat za świadectwa przewidziane w art. 160 u. o. s., zostają zwolnione od opłat świadectwa, wydawane celem przedstawienia ich zakładom ubezpieczeń przymusowych niemajątkowych (ubezpieczeń społecznych) dla stwierdzenia uprawnień ubezpieczeniowych, o zwolnieniu od opłaty urząd wystawiający świadectwo ma uczynić na niem odpowiednią adnotację.

Podaję powyższe do wiadomości i stosowania.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski*

72.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dn. 18 maja 1932 roku Nr. 11-14029/32

do Panów Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj i Kierownictw wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie ochrony kultury ludowej.

Umieszczoną w części nieurzędowej niniejszego numeru odezwę Muzeum Etnograficznego w Wilnie polecam uwadze pp. Dyrektorów, Kierowników i ogółu nauczycielstwa.

Akcją zbierania, inwentaryzacji i ochrony zabytków oraz przedmiotów kultury ludowej należy zainteresować młodzież.

Wychowawcy i opiekunowie organizacyj uczniowskich wciągną do tej pracy młodzież zrzeszoną w kółkach krajoznawczych, naukowych

lub innych i tem samem przyczynią się do uaktywnienia metod pracy w kółkach, nadając jej charakter pracy społeczno-obywatelskiej opartej o podłoże regjonalne kraju, a zarazem idącej po linji zainteresowań młodzieży w wieku szkolnym.

Należy pouczyć młodzież o konieczności ścisłego stosowania się do zawartych w odezwie wskazówek technicznych.

Nie wątpię też, że ogół nauczycielstwa zwłaszcza w szkołach na wsi zechce się przyczynić do dalszego wzbogacenia zbiorów Wileńskiego Muzeum Etnograficznego i rozwinie szeroką akcję, która służyć będzie jako wzór dla młodzieży, a badaczom przysporzy obfitego rzeczowego materjału źródłowego.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski.*

73.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 23 maja 1932 roku Nr OR-13811/32

do Dyrekcyj i Kierownictw szkół państwowych: średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i zawodowych

w sprawie zwalniania młodzieży z wychodźtwa od taksy administracyjnej i wszelkich opłat szkolnych.

Na podstawie okólnika Nr 70 Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 maja 1932 r. (I. Pol.—1871/32) wyjaśniam, że zarządzenie tegoż Ministerstwa z dnia 16 stycznia 1932 r. Nr II.—23067/31 o zwalnianiu młodzieży z wychodźtwa od taksy administracyjnej (Dz. Urz. Kuratorjum Nr 3, poz. 29) rozumieć należy w ten sposób, że młodzież ta powinna być zwalniana od wszelkich opłat szkolnych i świadczeń szkolnych.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) *J. Małowieski*
Naczelnik Wydziału.

74.

Komunikaty.

Kursy wakacyjne dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

Kuratorjum zawiadamia, że w bieżącym roku będą zorganizowane następujące kursy wakacyjne w terminie od 4 lipca (poniedziałek) do 30 lipca (sobota) r. b.

Miejscowość, Inspektorat Szkolny, siedziba Kursu. Informacje organizacyjne	Kurs	Uwagi
Święciany. Dojazd koleją do Nowo-Święcian, stąd kolejką lub autobusem do Staro-Święcian, siedziby Inspektoratu i kursu. Wykłady, bibljoteka, internat w seminarjum nauczycielskiem.	*Języka litewskiego.* Wstęp do nauki języka litewskiego (wybrane zagadnienia z gramatyki i lektura). Gramatyka ze specjalnem uwzględnieniem odmian i lektura z omówieniem wybranych zagadnień z kultury litewskiej.	W kursie tym winno wziąć udział nauczycielstwo i kandydaci na posady nauczycielskie w powiatach lidzkim, wil.-trockim i święciańskim.
Wilno. Zgłoszenia drogą służbową do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego Wilno, Wolana 10. Zakwaterowanie pod namiotami.	*Harcerski.* Harcerstwo jako czynnik wychowania. Metodyka pracy harcerskiej i jej zastosowanie w szkole. *Uwagi.* Pożądane zapoznanie się i przywiezienie następujących książek: E. Piasecki: Harce młodzieży polskiej, Philips: System zastępowy, Baden Povell: Wskazówki dla skautmistrzów, Wł. Szczygieł: Harcerskie obozy na-	*Kurs tylko dla mężczyzn.* Uczestnicy otrzymują pełne utrzymanie za cenę 35 zł., które wpłacać należy przy zgłoszeniu się w obozie. Przyjęci na kurs otrzymują rozkazy wyjazdu uprawniające do nabycia biletu kolejowego wedle taryfy wojskowej (ok. 20% normalnej ceny biletu) na przejazd do miejsca obozowania i zpowrotem. Koszta przejazdu ponoszą uczestnicy.

Miejscowość, Inspektorat Szkolny, siedziba Kursu. Informacje organizacyjne	K u r s	U w a g i
	uczycielskie, Sedlaczek: Harcerstwo t. I i II, Al. Kamiński: Antek Cwaniak oraz jedną z książek traktujących o wychowaniu (Boveta, Greena, Clafarede'a, Kerschensteinera, Bystronia, Znanieckiego, Jaroszyńskiego).	
Wilno. Insp. Szkolny ul. Gdańska 6. Kurs w szkole powszechnej na Antokolu. Internaty dla pań w szkole żeńskiej, dla panów w męskiej. Wycieczki do Werek statkiem, Trok, Zielonych Jezior, ewentualnie w Nowogródczyznę. Pożądany strój wycieczkowy.	*Pedagogiczny dla kierowników szkół powszechnych.* Konieczne przywiezienie programów szkoły powszechnej, pożądane—Klebanowski: Zasady kierowania szkołą, — Stypiński i Marszałek: Prawo nauczyciela.	Kurs przeznaczony przedewszystkiem dla kierowników szkół 3 do 5 kl.
Wilno. j. w.	*Nauczania syntetycznego w I oddziale szkoły powszechnej.*	Bliższe szczegóły zostaną podane oddzielnie.

Miejscowość, Inspektorat Szkolny, siedziba Kursu. Informacje organizacyjne	Kurs	Uwagi
Wilno. j. w. Wykłady i pracownie w Centralnej Pracowni Przyrodniczej ul. M. Pohulanka.	*Fizyko-chemiczny.* a) ćwiczenia z fizyki mineralogji, organizacja pracowni dla przyrody martwej przy szkole powszechnej i ogólne wskazówki metodyczne, b) ćwiczenia z chemji, c) konstruowanie najprostszych przyrządów z fizyki i chemji. Pożądane opracowanie podręcznika L. Kozicki i S. Maycho— Fizyka i Chemja Cz. I i II. Notatki (konspekty) będą przejrzane i omówione podczas kursu.	
Wilno. Insp. Szkolny ul. Gdańska 6. Kurs w szkole powszechnej na Antokolu. Internaty w szkole powszechnej na Antokolu, dla pań w szkole żeńskiej, dla panów w szkole męskiej.	*Wychowania fizycznego WKN i A* *a) dla nauczycielek,* *b) dla nauczycieli.* Ćwiczenia cielesne w zastosowaniu do nauczania dzieci do lat 10 (I — IV oddz.) ze szczególnem uwzględnieniem metody bezpośredniej celowości ruchu.	Pożądane przywiezienie ze sobą książek: Sikorski: Gimnastyka, Sikorski: Gry i zabawy ruchowe. Wymagany strój ćwiczebny i kostjum kąpielowy do pływania.

Wpisowe wynosi 20 zł., wpłacić je należy równocześnie ze zgłoszeniem się na kurs. Zgłoszenia kierować należy drogą służbową do wskazanych Inspektoratów Szkolnych, a na kurs harcerski do Kuratorjum Wileńskiego—Instruktor Harcerstwa—*w terminie do 15 czerwca 1932 r.* Pieniądze na *kurs* harcerski należy przesyłać przez PKO na Nr. 60.150. Właściciel konta „Szkolna Komisja Wycieczkowa Kuratorjum". Na odwrocie należy zaznaczyć „Wpisowe na kurs harcerski".

W zgłoszeniu podać należy następujące dane: imię i nazwisko, rok i miejsce urodzenia, wyznanie, studja ukończone, liczba lat pracy, szkoła w której pracuje, gmina, powiat, jakich przedmiotów przeważnie uczy.

Kandydaci przyjęci na kurs winni przywieźć ze sobą 2 koce, siennik, bieliznę pościelową, bieliznę osobistą w wystarczającej ilości, przybory toaletowe i do czyszczenia, plecak, pantofle, nóż, widelec, łyżkę.

O ile chodzi o kurs harcerski w zgłoszeniu należy wymienić: czy zgłaszający się pracował w harcerstwie (kiedy i krótki przebieg służby harcerskiej), nadto, czy odbył służbę wojskową względnie czy przeszedł przysposobienie wojskowe; prócz tego dołączyć deklarację według poniższego wzoru:

Deklaracja osobista.

Zobowiązuję się w razie przyjęcia mnie na kurs harcerski dla nauczycieli szkół powszechnych, organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego:

a) przybyć punktualnie do obozu i pozostać do ukończenia kursu, b) wpłacić w dniu przybycia na kurs kwotę 35 zł. tytułem zwrotu kosztów utrzymania (prócz wpisowego), c) poddać się regulaminowi obozu, d) przynieść ze sobą wyekwipowanie: 2 koce, siennik, prześcieradło pod koc i na siennik, bieliznę osobistą, przybory toaletowe i do czyszczenia, plecak, pantofle, spodenki lekkoatletyczne, kostjum kąpielowy, koszulkę harcerską (barwy khaki), spodenki harc. i wygodne obuwie wycieczkowe.

(podpis kandydata)

Kandydaci przyjęci na kurs otrzymają szczegółowe informacje i zaświadczenie, na podstawie którego otrzymają rozkazy wyjazdu.

Dokładne miejsce obozu i termin zgłoszenia się do obozu zostaną podane uczestnikom wraz z zaświadczeniem.

Nr. I-13782/32.

Wakacyjny kurs harcerski Związku Harcerstwa Polskiego — dla nauczycielek.

Główna Kwatera Żeńska Związku Harcerstwa Polskiego w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego organizuje w czasie od dnia 4 do dnia 31 lipca 1932 r. włącznie 4 tygodniowe kursy harcerskie dla nauczycielek szkół średnich i powszechnych.

W kursach mogą wziąć udział zarówno te nauczycielki, które już w harcerstwie pracowały, jak i te, które do pracy harcerskiej zamierzają przystąpić.

Program kursu obejmuje wymagania od drużynowych Związku Harcerstwa Polskiego. Teren kursu: Runowo Kraińskie (Wielkopolska), stacja kolejowa na miejscu. Opłata za kurs i utrzymanie na nim wynosi 80 złotych, z których 10 zł. należy przesłać przy zgłoszeniu, resztę (70 zł.) opłacić w dniu przybycia na kurs. Koszty przejazdu ponoszą uczestniczki. Zgłoszenia przyjmuje do dnia 10 czerwca r. b. Główna kwatera Żeńska Z. H. P. — Warszawa, ul. Zielna 35 m. 9.

W zgłoszeniach należy uwzględnić:

1) imię, nazwisko, wiek, wyznanie, adres, szkołę, w której pracuje (specjalność), swój dotychczasowy stosunek do harcerstwa;
2) zobowiązanie przestrzegania regulaminu i zarządzeń Kierownictwa kursu;
3) świadectwo lekarskie.

Uczestniczki kursów mieszkać będą pod dachem, przewidziany jest tydzień obozowania pod namiotami.

Ekwipunek osobisty uczestniczki kursu jest następujący; plecak, bielizna osobista, 2 prześcieradła, poszewka na siano, siennik, 2 koce, kostjum gimnastyczny i kąpielowy, sukienka szara (płócienny mundur harcerski), kapelusz szyty szary albo biały (wzgl. beret szary lub granatowy), wygodne obuwie, sweter wełniany, przybory toaletowe, przybory do szycia, przybory do pisania (blok, ołówek), przybory do jedzenia (menażka, albo 2 talerze, kubek, widelec, nóż, łyżka, łyżeczka), ściereczka do naczynia, świeca, zapałki, 5 metrów sznurka, kawałek drutu. — Pożądane: płaszcz nieprzemakalny, kąpielowe pantofle, latarka elektryczna, nóż skautowy, gwizdek, kompas, łopatka-saperka, siekierka, mały instrument muzyczny, piłka, aparat fotograficzny i t. p.

Kandydatki przyjęte na kurs otrzymają zawiadomienie i bardziej szczegółowe informacje.

Nr. O. 13089/32.

„Dzień Spółdzielczości“.

Wzorem lat ubiegłych Związki Spółdzielcze w Polsce organizują w niedzielę dnia 5 czerwca r. b. uroczystości poświęcone propagandzie idei i ruchu spółdzielczego pod nazwą: „Dzień Spółdzielczości".

Z okazji „Dnia Spółdzielczości" Sekcja Spółdzielcza Związku Nauczycielstwa Polskiego urządza w sobotę dnia 4 czerwca r. b. pogadankę radjową dla młodzieży szkolnej na temat spółdzielczości.

Z uwagi na doniosłe znaczenie spółdzielczości w życiu społecznem, której zasady winny być popularyzowane i szczepione wśród młodzieży szkolnej, Kuratorjum zwraca uwagę dyrekcyj i kierownictw szkół podległych na pogadankę radjową w dniu 4 czerwca r. b., poświęconą zagadnieniom spółdzielczości, w celu najszerszego wykorzystania jej przez młodzież szkolną.

Nr. O-14085/32.

Ulgi kolejowe a kolonje letnie.

W związku z pismem Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 7 kwietnia 1932 r. (Nr. I.WF-1574/32) w sprawie organizowania kolonij i półkolonij letnich (Dz. Urz. Kurat. Nr. 5, poz. 52) i na podstawie pisma tegoż Ministerstwa z dn. 20-IV-1932 r. Nr. I.WF-1830/32 Kuratorjum zawiadamia, iż Pan Minister Komunikcji decyzją z dnia 2 kwietnia 1932 r. (Dziennik Taryf i Zarządzeń Kolejowych 1932 r. Nr. 22, poz. 155) zarządził, by w roku bieżącym (w okresie czasu od 1 maja do 1 listopada 1932 r.) dzieci wyjeżdżające na kolonje letnie bez względu na wiek mogły korzystać z 75% zniżki od cen normalnych przy przejazdach kolejami państwowemi w wagonach III klasy pociągów osobowych grupami, składającemi się co najmniej z 10 osób.

Na każde 10 dzieci jedno dziecko przewozić się będzie bezpłatnie.

Pozatem personel nadzorczy, towarzyszący dzieciom, będzie mógł korzystać również z ulgi powyższej (1 osoba na 10 dzieci).

Przewóz bagażu w ilości 10 kg. na osobę odbywać się będzie za opłatą ¼ taryfy normalnej.

Nr. O-12400/32.

Lokale szkolne na kolonje i letniska.

Kuratorjum Okr. Szk. Wileńskiego zarejestrowało nadające się na letniska lokale szkolne na terenie woj. wileńskiego i nowogródzkiego. Lokale te przydzielone będą przez Kuratorjum na czas feryj szkolnych towarzystwom organizującym kolonje letnie dla dzieci i młodzieży, nauczycielstwu oraz urzędnikom państwowym, samorządowym i instytucyj społecznych.

Pragnący otrzymać lokal ubiegać się o to mają przez złożenie do Kuratorjum podania ze wskazaniem miejscowości.

Bliższe informacje udzielane będą w Kuratorjum (ul. Wolana 10 pok Nr. 18) we wtorki, czwartki od godz. 12 do 15 ej i w soboty od godz. 12 do godz. 13 m. 30.

Zniżka taryfowa dla młodzieży szkolnej przy wycieczkach Wisłą.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dn. 21 września 1932 r. Nr. I. Org. 2540/32 podaje do wiadomości, że zarząd Żeglugi Rzecznej „Vistula" w Warszawie wprowadza od dnia 15 maja r. b. specjalnie zniżoną taryfę turystyczną, która przewiduje na wszystkich linjach pomiędzy Sandomierzem, Warszawą i Gdańskiem

zniżki dla uczącej się młodzieży przy grupowych przejazdach do 60% od taryfy normalnej..

Bliższych informacyj udziela Zarząd Warszawa—Sewerynów 3.

Nr. O-12126/32

W sprawie reprodukcji portretu ś. p. Biskupa D-ra Władysława Bandurskiego.

Kuratorjum zezwala na rozpowszechnianie w szkołach reprodukcji portretu ś. p. Ks. Biskupa D-ra Władysława Bandurskiego przez upoważnione osoby z Koła Wileńskiego Ogólnego Związku Podoficerów Rezerwy Rz. P.

Dochód z uzyskanej rozsprzedaży przeznaczony jest na Ochronkę im. Biskupa Władysława Bandurskiego, częściowo zaś na cele kulturalno-oświatowe Związku Podoficerów.

Nr O-12613/32.

Wydawnictwo: Polska Niepodległa.

Kuratorjum zwraca uwagę na czasopismo „Polska Niepodległa" poświęcone kulturze, sprawom społeczym i pracy państwowo - twórczej. Zaleca się wprowadzenia na teren bibljotek nauczycielskich, uczniowskich i świetlic. Czasopismo może być bardzo pożyteczne w pracy wychowawczej obywatelsko - państwowej ze względu na myśl przewodnią układu i staranny dobór artykułów i informacyj o przejawach państwowo - twórczych na terenie Polski.

Specjalnie godne polecenia dla działaczy oświatowych na terenie pozaszkolnym.

Adres redakcji i administracji Lwów, ul. Żulińskiego 16.

Konto czekowe 101.541. Przedpłata roczna zł. 12.

Sztuka teatralna „Tam od Odry".

W związku z okólnikiem z dnia 15.X.1931 r. Nr. O-33414/32 w sprawie akcji p. n. „Miesiąc Śląska" (Dz. Urz. Kurat. O. S. W. z dnia 1.XI. 1931 r. Nr. 11) Kuratorjum zawiadamia, że Związek Obrony Kresów Zachodnich przystąpił do wystawienia w różnych miejscowościach kraju sztuki teatralnej p. t. „Tam od Odry".

Przedstawienia mają być urządzane przez zespół teatralny pod kierownictwem p.p. Stanisława Dębrowskiego i Stefana Zborowskiego.

Sztuka ma charakter propagandowy i obrazuje moment z okresu plebiscytu i III powstania śląskiego—jest godna poparcia.

Nr. O-11593/32.

Zezwolenie na zbiórkę wśród żydowskiej młodzieży szkolnej.

Kuratorjum podaje do wiadomości, że Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dn. 12.V.1932 r. Nr. 1 Org. 2521/7/32 zezwoliło w drodze wyjątku na zorganizowanie przez Związek Towarzystw Opieki nad Sierotami Żydowskiemi Rzeczypospolitej Polskiej w czasie trwania „Tygodnia Sieroty", zbiórki wśród dzieci żydowskich w szkołach powszechnych i średnich Okręgów Szkolnych, położonych na obszarze tych województw, na które rozciąga się zezwolenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 15.III.1932 r. Nr. AP-2/17 na urządzenie „Tygodnia Sieroty" (województwa centralne, południowe i wschodnie).

Nr. O. 14086/32.

Zakaz rozpowszechniania „Filomaty" na terenie szkół.

Kuratorjum powiadamia, iż Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dnia 23-IV 1932 r. Nr. II S. 2588/32 zabroniło rozpowszechniania na terenie szkół „Filomaty" z powodu umieszczenia w Nr. 40 artykułu p. t. „Nowa ustawa szkolna".

Ministerstwo bowiem pod żadnym pozorem nie może pozwolić na to, aby redakcja (artykuł nie jest podpisany) urabiała młodzież szkolną niechętnie i wrogo w stosunku do poczynań własnego Rządu.

Nr. O-12399/32.

75.

Konkursy

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego ogłasza niniejszem konkurs na stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych w powiecie mołodeckim, a mianowicie:

1) w Markowie, gminy bienickiej, szkoła 4 kl.,

2) w Zalesiu, gminy bienickiej, szkoła 5 kl.,

3) w Dubrowie, gminy rakowskiej, szkoła 4 kl.,
4) w Rakowie, gminy rakowskiej, szkoła 7 kl.,
posiada dobre warunki pod względem pomieszczenia.

O stanowiska te ubiegać się mogą kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje zawodowe oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Podania należycie udokumentowane winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego (przez Inspektora Szkolnego w Mołodecznie) w terminie do dni 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

Nr. I-9863/32.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego ogłasza niniejszem konkurs na stanowisko kierownika 5 kl. publicznej szkoły powszechnej w Ostrynie, powiatu szczuczyńskiego. Szkoła mieści się w budynku własnym i posiada mieszkanie służbowe dla kierownika, składające się z 3-ch pokoi z kuchnią.

O stanowisko to ubiegać się mogą kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje zawodowe oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Podania należycie udokumentowane winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Wileńskiego (przez Inspektora Szkolnego w Szczuczynie) w terminie do dni 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

Nr. BP. 10596/32.

76.

Ruch służbowy.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Inspektoraty Szkolne.

Kurator Okręgu Szkolnego mianował:

1. Stanisława Rogowskiego, inspektora szkolnego w Lidzie członkiem Komisji Kwalifikacyjnej dla nauczycieli szkół powszechnych.
2. Józefa Zdralewicza, p. o. zastępcy inspektora szkolnego pow. wileńsko-trockiego członkiem Komisji Egzaminacyjnej dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych.

Szkolnictwo powszechne.

Przeniesieni z dniem 1 kwietnia 1932 r.

1. Józef Duda, naucz. publ. szkoły powszechnej w Trokielach pow. lidzkiego na równorzędne stanowisko do publ. szkoły powszechnej w Hutce, pow. częstochowskiego.

2. Aldona Ignaszewska, naucz. publ. szkoły powszechnej w Zaprudzianach, pow. lidzkiego na równorzędne stanowisko do publ. szkoły powszechnej w Zabłociu, tegoż powiatu.

Przeniesieni z dniem 15 kwietnia 1932 r.

1. Józef Staniszewski, naucz. publ. szkoły powszechnej w Drui na równorzędne stanowisko do publ. szkoły powszechnej w Widzach, tegoż powiatu.

Przeniesieni z dniem 1 maja 1932 r.:

1. Kazimierz Smolicz, naucz. publ. szkoły powszechnej w Woroninie, pow. nieświeskiego, na równorzędne stanowisko do publ. szkoły powszechnej w Nagórnem, tegoż powiatu.

2. Stanisława Barburska, naucz. publ. szkoły powszechnej w Hutce, pow. częstochowskiego na równorzędne stanowisko do publ. szkoły powszechnej w Trokielach, pow. lidzkiego.

Rozwiązanie stosunku służbowego.

1. Marja Gołówna-Kanicka, naucz. publ. szkoły powszechnej w Połoneczce, pow. stołpeckiego—z dniem 7 lutego 1932 r.

2. Anna Studzińska, naucz. publ. szkoły powszechnej w Podbrodziu—z dniem 4 kwietnia 1932 r.

Część nieurzędowa.

LUDWIKA ŻYCKA.

KRÓTKI RYS DZIEJÓW TAJNEJ OŚWIATY POLSKIEJ NA ZIEMI WILEŃSKIEJ

od 1880 do 1919.

(dokończ)

II. Koło Księgarniane ułatwiało urządzanie bibljoteczek popularnych i rozpowszechnianie najtańszych pożytecznych wydawnictw. Założona w Wilnie księgarenka rozwijała się doskonale, dając 400—500 rubli obrotu miesięcznie i obiecując nawet dochód. Księgarnię prowadzili: p. dr-wa Melanja Czarkowska i p. Szklennik, propagator pozatem współdzielczości. Przy tem kole były dwie komisje: A) redakcyjna—ocenianie książeczek ludowych, katalogi bibljoteczek wędrownych i w porozumieniu z Centralą Zarządu „Oświaty" program dla szkółek ludowych, najpraktyczniejszy w ówczesnych warunkach, oraz B) kolporterska—rozsyłająca książki po miasteczkach i wioskach najdalszych.

III. Koło odczytowe w r. 1907 urządzało popularne niedzielne odczyty wieczorne, po 10 gr. od osoby, z dziedziny wychowania dzieci, higjeny, życia sławnych ludzi etc. Prowadzono je w porozumieniu z T-wem Równouprawnienia Kobiet. Zbierało się po 300 osób. Na żądanie Koło wysyłało prelegentów na wieś. Odczytami temi kierowała z ramienia T-wa „Oświaty" p. Ejnarowiczówna.

Szkółki, po legalizacji oficjalnie nazwane ochronkami, były w Wilnie pod zarządem 3-ch kół: Zarzeckie, Zwierzynieckie i Łukiskie.

Koło Zarzeckie miało 2 ochrony, z których, jednej nie zatwierdzono, a drugą wprędce zamknięto, za znalezienie kilku polskich elementarzy u dzieci. Kary pieniężne płacił w takich razach Zarząd „Oświaty", tak jak wszelkie innemnizacje, skazywanym nieraz na więzienie, ofiarnym nauczycielom i nauczycielkom.

Drugie Koło Zwierzynieckie otworzone pod imieniem Orzeszkowej, miało ochronę dla 130 dzieci, którym wydawano obiady gorące. Zamknięto ją w lutym 1918 r. Po usilnych staraniach prezesa Węsławskiego pozwolono tylko na wydawanie obiadów. Szkółkę trzeba było ukryć, przenosząc w inną dzielnicę miasta.

Trzecie Koło Łukiskie miało 2 ochrony i w nich 300 dzieci robotników. Odmówiono mu legalizacji, więc trzeba było robotę podzielić na kilka środowisk i ukryć.

Tworzenie kół na prowincji było otoczone jeszcze większemi trudnościami, gdyż trzeba było przedstawić władzom podpisy 30-tu osób tego żądających. Kół prowincjonalnych po wsiach i miasteczkach założono 13. Były one w miejscowościach: Ejszyszki, Głębokie, Parafjanowo, Żołudek,

Kościeniewicze, Żośle, Koszedary, Lida, Holszany, Olkieniki, Kiernów, Smorgonie i Dzisna. Wszystkie te szkółki zależały od centrali w Wilnie i stąd dostawały nauczycieli, podręczniki i programy. Stąd szło też zakładanie czytelni kółkowych i wysyłanie prelegentów na odczyty i pogadanki.

„Oświata" legalizowana trwała niespełna półtora roku. Znosiła nieskończone zarzuty od gubernatorów. Prezes Węsławski m. in. wysłuchiwał, że byłaby ona dobrodziejstwem w Kursku, czy w Orle, ale tu mnoży tylko raporty — („donosy") — do Petersburga, oraz przygany stamtąd niepokojąc tutejsze władze. I tak: nieprzyjmowanie do ochron (czyli szkółek) dzieci prawosławnych — było fanatyzmem i szowinizmem; przyjmowanie — było chęcią polonizatorstwa i katolicyzowania. To też pod pretekstem niezachowania jakiejś formalności, wszystkie koła „Oświaty" zamknięto oficjalnie. A nazajutrz w r. 1908 dn. 17 marca, w prywatnem mieszkaniu, zwołano Ogólne Zebranie Kół i postanowiono prowadzić dalej tajne szkolnictwo polskie, tak jak i wszelkie prace oświatowe.

Odtąd zaczęło T-wo „Oświata" istnieć znowu pod firmą: Pralni, kuchni dla głodnych, szwalni, zakładów rzemieślniczych, ofiarnie ukrywane przez ludność miejscową wileńską i ofiarnie podtrzymywane przez inteligencję pracą ideową nauczycielek i dobrowolnem opodatkowaniem się ogółu.

Firmy dla szkółek dawało *T-wo „Kuratorjum nad Biednemi"*, gdzie nauczycielka p. Agata Karpowiczówna kształciła 500 dzieci, a z jej Seminarjum dla nauczycielek ludowych 10 osób uznane zostało potem przez Polskie Kuratorjum Oświaty, jako dostatecznie wykwalifikowane.

Szkoły Rzemieślnicze prowadzone przez duchowieństwo i wszelkie inne wymienione instytucje, rozwinęły właśnie w tym okresie największą działalność, która trwała do wejścia Niemców.

Należy jeszcze skreślić, choć krótką wzmiankę o ruchu wydawniczym w druku, dozwolonym w Wilnie w dobie krótkiego czasu t. zw. wolnościowego, od 1905—1908 r.

W prasie polskiej były czasopisma: „Dziennik Wileński" zamykany przez cenzurę, a otwierany kilkakrotnie jako „Goniec". — „Kurjer Litewski", „Gazeta Wileńska" i dwa tygodniki popularne: „Zorza" i „Przyjaciel". Ten ostatni otwarty w Wilnie przez Biskupa Roppa, prowadzony był przez Duchowieństwo i za Redaktora Ks. Songina osiągnął 6 tysięcy z nadwyżką prenumeratorów, co na nasze stosunki było wówczas osobliwością. Systematyczny „Poradnik dla Samouków" wysyłanie odpowiednich książeczek, rady dla gospodarzy i gospodyń, pogadanki z dziejów Polski, powiastki, wierszyki i obszerny dział korespondencji i listów czytelników, spopularyzowały to pismo wśród najszerszych warstw przez lat osiem. Zostało ono zamknięto po wejściu Niemców.

Z książeczek ogólno oświatowych i podręczników szkolnych, wydanych i opracowanych przez wileńską inteligencję, przed i w czasie okupacji niemieckiej — należy wymienić następujące:

Helena Romer Ochenkowska — „Co jest na niebie i na ziemi" (popularna geografja 8 wydań 36 tys. egzempl.)

„ „ — „Rady praktyczne dla nauczycielstwa wiejskiego".

Melanja Czarkowska — „O pańszczyźnie w Polsce i gdzie indziej" oraz „Twórczość Polska".

(Pierwszy z tych podręczników był rozchwytywany jako jedyny wtedy sprawiedliwy pogląd na kwestję pańszczyzny).

Jadwiga Houwaldtowa — „Arytmetyka" — dwa kursy.
Irena Jankowska — „Wypisy" (czytanki).
Julja Rodziewiczowa — „Ziarenko" — czytanki — 6 wydań.
Ewa Makowska — „Moje Czytanki" — 6 wydań.
„ „ — „Snopek z naszej niwy" — czytanki 250.000 egzempl. (10 wyd. po 25 tys.)
„ „ — „Plon" — czytanka dla dorosłych.
Woroniecka — „Elementarz".
Antoszka (Józefa Żukowska) — „Elementarz" bardzo popularny, dużo wydań.
L. Życka — „Początkowe ćwiczenia do poprawnego pisania w dwóch książeczkach 4 wydania.
„ — „Najmilsze Czytanki".

Podręczniki te były koniecznie potrzebne w czasie okupacji niemieckiej, bo rozwój szkół podniósł się do ogromnych rozmiarów, a dopływ książek z Warszawy był surowo wzbroniony i uniemożliwiony.

Należy tu wymienić dodatni wpływ jaki na czytelnictwo między młodzieżą wywierały wypożyczalnie książek pp. Żukowskich i pp. Makowskich, przez długie lata prowadzone i umiejętnie rozwijane przez cały czas ucisku zaborców. Niemałą zachętą do książek były stosownie dobrane i umiejętnie komentowane powieści popularne historyczne, czytywane przez panie z „Komitetu Pań" w pierwszorzędnych zakładach krawieckich i szwalniach, za aprobatą właścicielek. O stosownych godzinach milkły maszyny, a krawcy i krawcowe, zbierali się, aby nie przerywając roboty ręcznej, wysłuchiwać ulubionego głośnego czytania. Niezmordowaną w tej czynności i ogólnie cenioną przez słuchaczy była p. Władysława Życka.

Okres IV. Szkolnictwo za okupacji niemieckiej.

Komitet Edukacyjny.

Gdy we wrześniu 1915 r. wkroczyła armja niemiecka do Wilna, znalazła już stosunki polskiego szkolnictwa całkiem zmienione. Pomyślało o tem samo społeczeństwo, w ostatnich czasach przed ustąpieniem władz rosyjskich. Tutaj niezapomniane zasługi położyli profesorowie: Stanisław Kościałkowski, Stanisław Cywiński, Zygmunt Fiedorowicz oraz nauczycielki: Julja Maciejewiczowa, Julja Rodziewiczowa, Zofja Paszkowska, Zofja Strawińska, Anna Zakrzewska, Stanisława Pietraszkiewiczówna i inne, jako „Stowarzyszenie Nauczycielstwa Polskiego", legalizowane dawniej przez b. władze pod nazwą „Stowarzyszenie Nauczycielek i Wychowawczyń". Otrzymało ono od tychże władz przed ich odejściem pozwolenie otwarcia „Kursów Gimnazjalnych" w Wilnie, już jedynie w polskim języku. Ochrony i szkoły zaczęły znowu istnieć i ujawniać się, i zaczęto znowu jaknajliczniej otwierać nowe zakłady oświatowe.

Wśród huku armat, nadchodzącego nowego wroga, Wilno tworzyło i umacniało podstawy rozwoju samodzielności, odbudowując polskie szkolnictwo. Był w tem entuzjazm i poryw żywiołowej mocy. Podobne zjawisko ujawniło się wśród innych narodowości, wśród t. zw. mniejszości, zamieszkujących nasz kraj.

W społeczeństwie polskiem działalność poszczególnych stowarzyszeń i jednostek skupiło się w jedną centralną organizację.

Powstał „Komitet Edukacyjny".

Zjednoczył on w sobie wszystkie zabiegi różnych organizacyj oświatowych w trosce o wspomaganie szkół istniejących i otwieranie nowych tam gdzie to się okazało koniecznem.

Wkrótce po wejściu Niemców, Komitet Edukacyjny z inicjatywy prezesa Węsławskiego wysłał członka Komitetu księdza Kuleszę z pięciu tysiącami rubli do Grodna, aby tam otworzyć gimnazjum polskie, które istnieje i dotychczas.

Przy tworzeniu Komitetu Edukacyjnego pokierowano się najsłuszniejszą zasadą, że szkolnictwo musi być jednostajne dla wszystkich obywateli polskich i musi stać ponad wszelką robotę polityczną i partyjną t. zw. „Orjentacyj".

Komitet objął ogólną opiekę i ogólne kierownictwo nad wszystkiemi instytucjami i stowarzyszeniami pedagogiczno-naukowemi, których przedstawiciele weszli do Zarządu Komitetu. Przestrzegał on najściślejszej bezstronności, pilnując tylko stanowiska ogólno narodowego. Prezesem Kom. Ed. został prezes b. „Oświaty" dr. Witold Węsławski. Nie przechowały się protokuły pierwszych posiedzeń, żeby wyczerpująco określić ilość osób Zarządu. Wiadomo tylko, że duszą prac Komitetowych była, obok prezesa Węsławskiego, Emma Jeleńska-Dmochowska. Do Zarządu wchodzili: Aleksander Zwierżyński — późniejszy poseł; ksiądz Kulesza — proboszcz parafji św. Ducha (po-Dominikańskiej); inż. B. Malinowski; Z. Nagrodzki i inni.

Gdy po kilkomiesięcznej działalności, Komitet Edukacyjny został przez Niemców oficjalnie zawieszony, czy też zamknięty, społeczeństwo nie wzięło tego pod uwagę i we wszelki sposób poparło jego usiłowania, uznając go dalej za organ kierowniczy w rozwijaniu szkolnictwa ojczystego.

Komitet miał trzy sekcje: finansową, administracyjną i pedagogiczną. Były to jakby wydziały Komitetu, który stanowił nasze Ministerstwo Oświaty.

Sekcja Finansowa zabiegała o fundusze, potrzebne na utrzymanie szkół i na wszelkie roboty oświatowe.

Sekcja Administracyjna zajmowała się dostarczaniem sił nauczycielskich i podręczników szkołom w Wilnie i na prowincji, troszczyła się o możliwie równomierne rozlokowanie szkół na ziemi Wileńskiej i części Grodzieńszczyzny, oraz zarządzała szkołami bezpośrednio utrzymywanemi przez Komitet Edukacyjny.

Sekcja Pedagogiczna opracowywała programy Seminarjów Nauczycielskich i szkół średnich, oraz powszechnych, oceniała podręczniki i kwalifikowała kandydatów na nauczycieli.

Komitet wydał broszurę Czesława Jankowskiego pod tytułem: „Czy wiesz kim jesteś" — objaśniającą ludność narodowo i politycznie.

Sprawozdanie w ogólnej notatce znalezionej w Archiwum, wylicza z całego roku 1915, po dzień 1 stycznia 1916 r. następujące szkoły Komit. Ed. oraz inne powstające samodzielnie, ale poddane jego władzy kierowniczej.

Szkolnictwo w Wilnie.

Szkół średnich czyli gimnazjalnych męskich i żeńskich		— 4
W nich liczba uczenic i uczniów	815	
Szkół miejskich z kursem czteroklasowym		— 8
W nich ogólna liczba uczniów i uczenic	1.060	
Szkół elementarnych powszechnych męskich i żeńskich		— 30
W nich liczba ogólna uczniów i uczenic	4.500	
Ilość więc ogólna, kształcących się w szkołach średnich miejskich i elementarnych, wynosiła w styczniu 1916 roku	6.375 osób	

Obok tego w Wilnie istniały w tym roku:

1) Kursy naukowe z cyklami wykładów o poziomie uniwersyteckim;

2) Kursy Rolnicze przy Tow. Rolniczem Wileńskiem o poziomie wyższym;

3) Kurs ekonomiczno-handlowy o takimże charakterze, zorganizowany przez Zarząd klubu Bankowego;

4) Seminarja Nauczycielskie — 5;

5) Kursy dla nauczycielstwa ludowego — sześciotygodniowe, kilkumiesięczne, roczne;

6) Szkoła Handlowa wieczorowa, zorganizowana przez Tow. Handlowców i Kupców Chrześcijan;

7) Zawodowe szkoły — 4;

8) Kursy ogólno-kształcące dla robotnic;

9) Kursy ogólno-kształcące dla rzemieślników p. Z. Nagrodzkiego;

10) Kursy ogólno-kształcące na Antokolu;

11) Szkoła cztero-oddziałowa i kursy ogólnokształcące na Zarzeczu Tow. „Caritas" księdza Olszańskiego;

12) Kursy niedzielne — 2;

13) Kursy dla dorosłych analfabetów — 6;

14) Uniwersytet ludowy im. A. Mickiewicza, założony przez Doktorową Bańkowską.

Szkolnictwo na prowincji.

Komitet Edukacyjny miał w roku 1915 następujące szkoły, zaregestrowane bądź założone przezeń, bądź tylko zameldowane i wspierane:

1) W powiecie	Wileńskim	szkół —	44
2) „ „	Trockim	„	32
3) „ „	Lidzkim	„	17
4) „ „	Swięciańskim	„	9

Wogóle szkół na prowincji . . . . . . 102, a uczących się w nich przeszło 6.000 młodzieży.

Stan szkolnictwa na prowincji trudny był wogóle do sprawdzenia, wskutek przestrzeni i wzbronienia wszelakiego ruchu przez Niemców. Trudniejszy jeszcze był dobór nauczycielstwa.

Niełatwo teraz, choćby ogólnikowo zdać sprawę z tej samopomocy społeczeństwa, poszczególnych stowarzyszeń i wybitniejszych jednostek, wraz z Komitetem Edukacyjnym na czele, koło organizacji specjalnych kursów seminarjalnych dla kandydatów do zawodu nauczycielskiego. Wykwalifikowane nauczycielki i nauczyciele, których szczupłe grono posiadało Wilno, obok ciężkiej pracy w szkołach średnich, zajęli się kształceniem pośpiesznem nowych wychowańców dziatwy. Praca ta godna jest pamięci, bo prowadzona z ofiarnością i poświęceniem wydała też dobre owoce. Chociaż metody prac, tych dokształcanych nauczycieli nie były może dostatecznie postępowe, ale ci starsi koledzy, obok nauki, zaszczepili im miłość szkoły w ojczystym języku.

Oprócz trudności z doborem nauczycielstwa, drugim hamulcem w rozwoju szkół za okupacji niemieckiej była ogólna bieda i wycieńczenie mieszkańców wskutek wycieńczenia kraju i głodowania. Dzieci uczące się nie były w możności płacenia za naukę szkolną, szczególnie w wioskach ogłodzonych. W pierwszym roku trochę pomógł apel do społeczeństwa, w drugim już to źródło wyschło. A Komitet musiał w pierwszym kwartale tegoż roku zapłacić wpisów przeszło 4.000 rubli. Niepodobna było uwalniać od wpisowego wszystkich, bo to narażało całą egzystencję szkolnictwa, jakkolwiek pensje nauczycielskie były więcej niż skromne—prawie głodowe. Komitet więc musiał oprzeć się o stowarzyszenia społeczne i osoby ofiarne. Wznowiono i zaregestrowano „Tow. Wpisów Szkolnych", którego prezeską była p. Emilja Węsławska. Opłaty w szkołach powszechnych spadły w pierwszym miesiącu do 75%, w drugim do 50%, a w trzecim do 15% i we wszystkich szkołach wahały się od 15% do 40%.

W roku 1916-ym przestały istnieć Uniwersytet Ludowy Im. Mickiewicza i Kursy Naukowe tak, jak wszystkie kursy z charakterem prelekcyj. Główne Dowództwo wschodu (Ober Ost) wydało zasadnicze przepisy dla szkolnictwa i rozkłady nauk w szkołach niższych i średnich, wprowadzając stały nadzór nad szkolnictwem. Przepisy te nie wniosły nic nowego zasadniczo oprócz obowiązkowej nauki języka niemieckiego i ujednostajnienia w planach i rozkładach lekcyj.

W tym czasie powstało w Wilnie *„Katolickie Tow. Polskiej Szkoły Ludowej"*, prowadzone przez duchowieństwo i ludzi świeckich, pracujących w duchu katolickim. Towarzystwo to działało przeważnie na prowincji, w parafjach i wsiach, rządząc się niejako automatycznie i przysyłało tylko okolicznościowo i okazyjnie Komitetowi Edukacyjnemu sprawozdania z nauki, dożywiania, wyboru nauczycieli lub podania o zasiłek finansowy. Na czele stał J. Eks. Biskup Administrator Dyecezji Michalkiewicz, a po jego wywiezieniu przez okupantów do Niemiec — zastępujący Go Zarząd Djecezjalny. Do Rady Nadzorczej „Tow. Katolickiego Polskiej Szkoły Ludowej" należeli: prezeska — księżna Michałowa Ogińska, p. Marja Jeleńska, Dr. Dembowski, Hr. Wincenty Łubieński, ks. Karol Lubianiec (sekretarz) i Bronisław Umiastowski.

Sprawozdania ze stanu szkół, zostających pod zarządem tego Towarzystwa są bardzo porządnie prowadzone, również jak spisy uczniów, nauczycielstwa i szkół, które są tutaj wliczone w ogólną liczbę zakładów naukowych, zarejestrowanego szkolnictwa w Komitecie Edukacyjnym, skąd często czerpano subsydja. Energja i dobra wola proboszczów ułatwiała istnienie szkół po wsiach przy niemożności komunikowania się z Wilnem, surowo przestrzeganej przez Niemców. Ogólnie dawał się odczuć brak nauczycieli. Bez specjalnego przygotowania mogło się poświęcić nauczaniu wśród ludności wiejskiej zaledwie 25 osób. W roku 1917-ym ukończyło na pięciu kursach seminaryjnych w Wilnie — 150 osób. Ale i tego personelu było za mało.

Przed wejściem Niemców i dalej za okupacji z seminarjów p. Jodkowej, S.S. Nazaretanek, p. Jeleńskiej Dmochowskiej, Karpowiczówny Czeszejko-Suchackiej, p. Dąbrowskiej — Kossobudzkiej — wyszło dużo t. zw. ludówek czyli nauczycielek ludowych o różnych stopniach przygotowania. Kursy dla ludówek p. Dąbrowskiej były trzy-letnie, miały 12-tu wykładowców i kończące nauczycielki otrzymywały świadectwa, jak we wszystkich seminarjach. Zawsze jednak było więcej posad, niż kandydatek na nie.

Na 1-go stycznia 1917 roku było szkół w Wilnie:

Gimnazja	4	Nauczycieli —	114	Uczniów i uczenic —	945
Szkół miejskich	6	„	88	„ „	1.086
Szkół elementarnych . .	52	„	235	„ „	4.700
Seminarjów nauczycielsk.	6	„	29	„ „	125
Kursów dla analfabetów	5	„	12	„ „	192

Wogóle w tym roku zapisanych jest uczących się — 8000 osób, ale uczęszcza do szkół tylko 7.050 osób. Wiele dzieci nie chodzi do szkół, z braku ubrania i obuwia.

Na 1-go stycznia 1917 roku było szkół na prowincji:

Obejmuje ona w czasie okupacji b. gub. Wileńską i małą część grodzieńskiej szkół elementarnych, znanych Komitetowi — 300, w tem Komitet Edukacyjny zapomaga lub utrzymuje częściowo 135 szkół, innym zaś udziela podręczników, bibljoteczek i t. p. Ścisłej statystyki uczących się niema w archiwum, tylko wzmianka, że wogóle było ich około 15.000.

Wydatki wszystkich Towarzystw Oświatowych, mających swoich przedstawicieli w Komitecie Edukacyjnym wyniosły rocznie	340.890	marek.
Sam Komitet Edukacyjny, nie licząc Tow. Oświatowych, wchodzących w jego skład, potrzebował rocznie .	108.000	„
A na otwieranie nowych szkół i seminarjów nauczycielskich Komitet oprócz tego potrzebował rocznie .	132.000	„
Razem rocznie wydatki Komitetu Edukacyjnego wynosiły	580.890	„

Wydatki te obliczone bardzo skromnie, a pensje nauczycielek, dzięki ich ideowości, były prawie głodowe.

W roku 1917/18-ym stan finansowy Komitetu był rozpaczliwy. „Jeśli nie napłyną pieniądze zewnątrz, połowie szkół grozi zlikwidowanie“ — notuje prezes Dr. Węsławski.

Szkoły jednak nie zostały zlikwidowane, przynajmniej w Wilnie. Na prowincji było gorzej. Np. w pow. Oszmiańskim, w gm. Graużyszki, w rok po ustąpieniu Rosjan, staraniem księdza proboszsza Wacława Grabowskiego, gmina posiadała 22 szkółki, a w nich 1.100 uczących się dzieci. W roku zaś 1918-ym ogólne wycieńczenie ekonomiczne i głód sprowadziły ilość szkółek do 10 ciu.

W samem mieście Wilnie, mimo zmniejszenia ludności polskiej o 15.000 osób, liczba dzieci w szkołach wzrastała rocznie mniej więcej do 1500 osób. W szkołach wiele dzieci dokarmiano i ratowano je do współki z „Komitetem Obrony Kresów“, który dożywiał produktami spożywczemi niemało szkółek w mieście i po wsiach.

Radą jedyną na rozpaczliwe położenie szkół było zbieranie składek w Wilnie. W stosach kwitów dawanych i otrzymywanych pieniędzy, może się kiedy znajdą wskazówki ile wpływało z zewnątrz.

Dzięki stosunkom prezesa Komitetu Edukacyjnego w Warszawie, mimo kordon między stolicą a Wilnem strzeżonego przez Niemców, potrafiono jednak skomunikować się z ludźmi, którzy naszym wysiłkom tutaj współczuwali czynnie. Niemniej działało też samoopodatkowanie się miejscowych obywateli w Wilnie, oraz ofiary od przyjezdnych. Widać to z wielu list z odezwą, przechowanych w archiwum wraz z podpisami i cyframi. Na każdej figurują nazwiska ludzi z kilku odmiennych partji i orjentacji politycznych, jak np. W. Abramowicz, Dr. Dembowski, St. Kognowicki, B. Umiastowski, Bociarski, L. Abramowicz, K. Niedziałkowski kilku księży i stałe ofiary księżny Michałowej Ogińskiej z Płungian, prezeski *Komitetu Pań*, liczącego wtedy przeszło 600 członkiń. Komitet ten utrzymywał własnym kosztem czteroklasową szkołę dla przeszło 200-tu dzieci, którym też dawał codziennie obiady, oraz ochronkę dla małych. W szkole pracowały ideowo: Dora Kończanka-Majowa, trzy panny Muchlińskie, Iza Umiastowska, Alina Kognowicka, Ludwika Huszczowa, Skirmuntówna, Raubianka, Halina Zahorska, i wiele innych. Komitet Pań miał też szkołę szewiectwa dla dziewcząt, które w przeciągu jednej zimy uszyły paręset par obuwia. Był także oddział wyrobów ze słomy dla dorosłych i starych kobiet. W czasie robót prowadziły się stosowne pogadanki.

Gdy po ogłoszeniu przez Niemców w Warszawie niezawisłości Polski, oraz po orędziu Wilsona, ludność i młodzież szkolna, po nabożeństwie w katedrze, urządziła pochód ze sztandarami do Ostrej Bramy — Niemcy, na znak protestu przeciw łączeniu się Wilna z Warszawą, strzelali do ludu, skautów i dzieci. Rozpędzali procesjonalny pochód pejczami i szablami, w końcu szarżując konno wjechali w przedsionek świątyni, gdzie lud i młodzież żywym murem zagrodziły im drogę. Raniono wtedy nie mało osób, mianowicie młodego Czyża, którego koń niemiecki miał już pod kopytami.

Wkrótce Niemcy zażądali systematycznego wykładu języka niemieckiego od najpierwszych klas w szkołach ludowych. Nauczycielstwo zaprotestowało przeciw takiemu obciążeniu wynędzniałych i wygłodzo-

nych najmniejszych dzieci. Wtedy władze niemieckie uwięziły najoporniejsze nauczycielki na Łukiszkach, gdzie je trzymano w surowym zamknięciu przez dni dziesięć. W archiwum jest adres do D-ra Węsławskiego, dziękczynny i gorąco serdeczny, podany mu, przez uwolnione „jego ojcowskiem staraniem" nauczycielki, a podpisany przez dziesięć uwięzionych osób, a mianowicie: Zofję Renigerową, Wandę Malinowską (późniejszą wojewodzinę Łódzką), Wandę Kuncewiczówną, Agatę Karpowiczównę, Bronisławę Gawrońską, Aldonę Rajecką, Józefę Kiełczewską, Gabryelę Nowokuńską i Krzeczkowską.

Zaregestrowano też w tym czasie w Komitecie Edukacyjnym „*Związek Nauczycieli Szkół Powszechnych*", jako oddział przy „*Stowarzyszeniu Nauczycieli i Wychowawczyń*". Związek ten ogarnął także nauczycielstwo wiejskie na prowincji, pracujące w „Towarzystwie Katolickiem Polskiej Szkoły Ludowej" a odnoszące się również do Komitetu Edukacyjnego często po zapomogi i zaświadczenia.

Przyszedł rok 1919, a z nim cały tragizm najścia na Wilno bolszewików. Więzienia, stracenie wielu osób, ofiary obrony księdza Mukermana, porwanego z kościoła do niewoli, zahartowały opór ludności. Gdy bolszewicy przy końcu swego pobytu w Wilnie, zażądali zmian w programie szkolnym i zniesienia nauki religji, Komitet Eduk. drżał z obawy wyrwania szkolnictwa z rąk polskich. A wtedy dzieci i młodzież samorzutnie zaprotestowały we wszystkich szkołach przeciw skasowaniu wykładów religji. Zaimponowało to bolszewikom i narazie ustąpili, aby nie rozdrażniać ludności. Uwięzili wtedy wiele osób, podejrzewając je o wpływ na młodzież. Uległ temu i prof. Stanisław Jarocki, długoletni organizator Kółek Samokształcenia Młodzieży (tajnych) i ich kierownik. P. Jarocki, po miesięcznem więzieniu, uciekł z niego szczęśliwie przed „czerezwyczajką". Uwięziono też D-ra Węsławskiego, grożąc deportacją, ale szczęśliwie od niej ocalał.

W roku 1919-ym po wygnaniu bolszewików, gdy weszły do Wilna polskie Władze Cywilne i ukonstytuował się Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich, a przy nim Sekcja Oświatowa, Komitet Edukacyjny uważał zadanie swoje za skończone. Rozwiązał się więc w tymże roku i oddał Państwu Polskiemu budżet wydatków dźwiganych przez społeczeństwo, w ilości 304.734 marek niemieckich—oraz zakłady naukowe w ilości 456, będące pod opieką jego na terenie wileńszczyzny. Wchodziły w to: gimnazja, seminarja nauczycielskie, szkoły handlowe, szkoły miejskie, kursy o różnych programach i 40 szkół ludowych powszechnych.

Nieznużony prezes „Oświaty" i „Komitetu Edukacyjnego", Dr. Węsławski wszedł do Sekcji Oświatowej, a jednocześnie też został Prezesem Zarządu „Polskiej Macierzy Szkolnej", jako siły pomagającej Rządowi Polskiemu w oświacie.

* * *

Szkic niniejszy powstał w myśl ś. p. Dr. Węsławskiego, z inicjatywy pp. Szymona Renigiera i Stanisława Jarockiego, którzy rozesłali dużą ilość kwestjonarjuszy, dla zebrania wiadomości o żyjących jeszcze pracownikach tajnej oświaty polskiej w czasach niewoli. Z kilkudziesię-

ciu odpowiedzi na tę ankietę i z materjałów archiwalnych, przechowanych u „Przyjaciół Nauk", oraz z wiadomości prywatnych od wiarogodnych osób, udzielonych niżej podpisanej, powstał dosyć streszczony obraz walk i prac oświatowych w tej dzielnicy Polski. Jako pierwszy szkic, nie może być wyczerpującym. Rzeczą historji w przyszłości będzie jego dopełnienie.

Jako zaś wynik doraźny poruszonego tematu wśród naszego społeczeństwa jest już założenie i otwarcie w dniu 1-go czerwca 1931 „Towarzystwa Opieki nad Byłymi Pracownikami b. Tajnej Polskiej Przedwojennej Oświaty".

Osoby, zasłużone w tej pracy nie wszystkie tu wymienione, dla szczupłości miejsca lub braku wiadomości o nich, zechcą to wybaczyć.

Z tego posiewu oświaty skorzystali Rodacy, którzy tu przyszli i w Wolnej już Polsce, ówczesnych działaczy zastąpili.

Tym co odeszli należy hołd za pracę męczeńską w latach niewoli, a najgłębszy, najwięcej w niej zasłużonym: czterdziestoletniemu Kierownikowi tej pracy ś. p. Doktorowi Witoldowi Węsławskiemu i ś. p. Emmie Jeleńskiej Dmochowskiej.

„Zarząd Tow. Opieki nad b. Pracownikami b. Tajnej Oświaty" stanowił zarazem Komisję, która jako z byłych ówczesnych działaczy złożona, niniejszy szkic przedyskutowała i uznała. Komisję składały panie: Helena Romer Ochenkowska, Marja Reuttówna, Stanisłwa Pietraszkiewiczówna i Zofja Paszkowska, oraz panowie: Dr. Świerzynski, Szymon Reniger i Stanisław Jarocki.

Wyrażam wszystkim wysoką wdzięczność za uwagi i dopełnienia.

Warunki przyjęcia do szkół zawodowych, znajdujących się na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

I. Dla kandydatów (tek), którzy ukończyli 6 klas szkoły średniej ogólno kształcącej.

SZKOŁY MĘSKIE

Wydział elektryczny Państwowej Szkoły Technicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Wilnie, ul. Holendernia 42

Kurs nauki trwa 3 lata. Uczniów Wydziału obowiązują praktyki letnie. Po ukończeniu Wydziału absolwenci nie mają zasadniczo większej trudności ze znalezieniem pracy. W służbie wojskowej i państwowej cywilnej absolwenci wydziału korzystają z tych samych praw, co absolwenci szkół średnich ogólnokształcących. Na wydział elektryczny są przyjmowani kandydaci w wieku do lat 18 po złożeniu egzaminu wstępnego z matematyki, języka polskiego i rysunku odręcznego.

Opłaty na wydziale są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo) za korzystanie z warsztatów półrocznie 60 zł. na fundusz doraźnych pomocy półrocznie 25 zł. oraz kaucja warsztatowa 10 zł.

SZKOŁY ŻEŃSKIE

1) *Liceum Handlowe Żeńskie Stanisławy Pietraszkiewiczówny w Wilnie ul. Żeligowskiego 1 — 2.*

Kurs nauki trwa 2 lata. Do liceum są przyjmowane dziewczęta w wieku do lat 18. Zadaniem Liceum jest przygotowanie fachowe do pracy w bankach, biurach i instytucjach handlowych na posady stenotypistek, maszynistek i t. p.

Opłaty są następujące: wpisowe 15 zł i 45 zł. miesięcznie za naukę.

2) *Szkoła Gospodarczo-Społeczna S. S. Urszulanek S. J. H. w Czarnym Borze pod Wilnem.*

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowane dziewczęta w wieku od lat 17. Zadaniem Szkoły jest kształcenie młodzieży żeńskiej, pragnącej przygotować się praktycznie i teoretycznie do objęcia stanowisk wychowawczyń i kierowniczek zakładów opiekuńczo-wychowawczych.

Opłaty są następujące: wpisowe 15 zł. (jednorazowo) i 450 zł. rocznie za naukę którą należy uiszczać kwartalnie zgóry. Przy wstąpieniu do szkoły uczenica wpłaca 15 zł. tytułem kaucji za zużycie narzędzi w pracowniach.

Wszystkie uczenice obowiązane są mieszkać w internacie. Opłaty roczne za internat wynoszą 750 zł. płatnych w miesięcznych ratach zgóry.

II. Dla kandydatów (tek), którzy ukończyli 6 klas szkoły ogólnokształcącej względnie posiadają maturę liceum ogólnokształcącego lub też świadectwo ukończenia 3 kursów seminarjum nauczycielskiego z prawami lub świadectwo ukończenia 3-letniej średniej szkoły handlowej.

SZKOŁY KOEDUKACYJNE

Instytut Nauk Handlowo Gospodarczych w Wilnie ul. Mickiewicza 18.

Kurs nauki trwa 3 lata. Instytut posiada wydziały: ogólno-handlowy, rolniczo-handlowy i samorządowy. Zadaniem Instytutu jest wykształcenie pracowników handlowych, rolniczo-handlowych i samorządowych, uzdolnionych do zajmowania tak wykonawczych, jak i kierowniczych stanowisk w zakresie wyżej wymienionych specjalności.

W ciągu studjów słuchacze muszą odbyć 2 praktyki po 2 miesiące i jedną roczną po skończeniu studjów.

Do Instytutu są przyjmowani kandydaci po ukończeniu lat 16. Opłaty są następujące: wpisowe 20 zł. (jednorazowo) i za naukę 450 zł. rocznie, płatne kwartalnie.

III. Dla kandydatów (tek), którzy ukończyli 3 kl. gimnazjum lub 7 oddz. szkoły powszechnej.

SZKOŁY MĘSKIE

1) Państwowa Szkoła Techniczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Wilnie ul. Holendernia 12. Kurs trwa 4 lata. Szkoła posiada wydziały: budowlany, drogowo-wodny, meljoracyjny, mierniczy, mechaniczno-przemysłowy i mechaniczno-kolejowy. Uczniów szkoły obowiązują praktyki letnie międzykursowe. Absolwenci po złożeniu egzaminu otrzymują świadectwo ukończenia szkoły z tytułem technika. W służbie woj-

skowej i państwowej cywilnej absolwenci szkoły korzystają z tych samych praw co absolwenci szkół średnich ogólnokształcących.

Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku do lat 18 po złożeniu egzaminu wstępnego z matematyki, języka polskiego i rysunku odręcznego.

Opłaty w szkołe są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo), za korzystanie z warsztatów półrocznie 40 zł. na wydziałach: budowlanym, drogowo-wodnym, meljoracyjnym i mierniczym i 60 zł. na wydziałach: mechaniczno przemysłowym i mechaniczno-kolejowym, 25 zł. półrocznie na wszystkich wydziałach na fundusz doraźnych pomocy oraz jednorazowo 10 zł. kaucji warsztatowej.

2) Państwowa Średnia Szkoła Ogrodnicza w Wilnie, ul. Sołtaniszki 50.

Kurs nauki trwa 3 lata. Absolwenci szkoły po zdaniu egzaminu końcowego uzyskują tytuł technika ogrodnika. Uczniów szkoły obowiązują 1-no miesięczne praktyki letnie.

Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku do lat 18 po złożeniu egzaminu wstępnego z języka polskiego i matematyki.

Szkoła ma za zadanie szkolenie samodzielnych ogrodników i pomocniczych sił przy inżynierach ogrodnictwa.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo), za korzystanie z warsztatów 60 zł. półrocznie, na fundusz doraźnych pomocy półrocznie 35 zł. oraz kaucja warsztatowa 25 zł. (jednorazowo).

3) Szkoła Budowlano-Drogowa Polskiej Macierzy Szkolnej w Baranowiczach ul. Senatorska 121.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku do lat 18. Zadaniem szkoły jest kształcenie techników w dziedzinie budownictwa drogowego i budowlanego.

Opłaty są następujące: wpisowe 15 zł. (jednorazowo) i za naukę miesięcznie w kl. I.—zł. 30, kł. II—zł. 35 i w kl. III—zł. 40.

4) Czteroletnia Szkoła Handlowa Męska Stow. Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Wilnie, ul. Biskupia 12.

Kurs nauki trwa 4 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku do lat 17 Zadaniem szkoły jest teoretyczne i praktyczne przygotowanie do pracy zawodowej w przedsiębiorstwach handlowych, przemysłowych i biurach.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. i za naukę 30 zł. miesięcznie.

5) 3 klasowa Męska Szkoła Handlowa Kolegjum Ks. Ks. Pijarów w Lidzie. ul. Suwalska 50.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku do lat 17. Zadaniem szkoły jest przygotowanie do pracy zawodowej handlowców.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. i za naukę 30 zł. miesięcznie.

6) 3-klasowa Męska Szkoła Handlowa im. Stanisława Staszica Marji Landsbergowej w Wilnie ul. Dąbrowskiego 1.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku do lat 17. Zadaniem szkoły jest przygotowanie do pracy zawodowej w przedsiębiorstwach handlowych, przemysłowych, bankach i biurach.

Opłaty są następujące: wpisowe 15 zł. i za naukę 30 zł. miesięcznie.

7) Wileńskie Technikum T-wa Szerzenia Pracy Zaw. i Rolnej wśród Żydów.

Kurs nauki trwa 3 lata. Szkoła posiada wydziały: mechaniczny i elektrotechniczny. Zadaniem szkoły jest przygotowanie pracowników technicznych dla zakładów przemysłowych oraz pomocników dla inżynierów. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 18 po złożeniu egzaminu wstępnego i matematyki. Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo) i za naukę 26 zł. miesięcznie.

SZKOŁY ŻEŃSKIE.

Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa im. E. Dmochowskiej w Wilnie ul. Wileńska 10

Kurs nauki trwa 3 lata. Szkoła posiada działy: handlowy i przemysłowy (krawiectwo, bieliźniarstwo i hafciarstwo). Do szkoły są przyjmowane kandydatki do lat 18 po złożeniu egzaminu wstępnego na dział handlowy z języka polskiego, arytmetyki i języka obcego (niemiecki lub francuski) oraz na dział przemysłowy z języka polskiego, arytmetyki, robót i rysunków.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo), za korzystanie z maszyn do pisania półrocznie 50 zł. (dział handlowy), 30 zł. (dział przemysłowy) i 15 zł. półrocznie na fundusz doraźnych pomocy.

SZKOŁY KOEDUKACYJNE.

1. Czteroletnia Koedukacyjna Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej w Baranowiczach ul. Senatorska 93.

Kurs nauki trwa 4 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 17. Szkoła jest typu średniego i ma za zadanie teoretyczne i praktyczne przygotowanie do pracy zawodowej w przemyśle i handlu w charakterze księgowych, kasjerów, korespondentów, samodzielnych kupców i t. p.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo) i za naukę miesięcznie w kl. I—30 zł., — w kl. II—35 zł., i w klasie III i IV—40 zł.

2. 3-klasowa Koedukacyjna Średnia Szkoła Handlowa T-wa „Oświata" w Smorgoniach.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 17. Zadaniem szkoły jest przygotowanie fachowych pracowników w handlu i przemyśle, spółdzielczości i biurach.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. i za naukę miesięcznie 25 zł. Szkoła posiada wykaz mieszkań uczniowskich, nad któremi ma kontrolę. Opłata za mieszkanie z utrzymaniem i opraniem kosztuje miesięcznie od 35 zł. do 48 zł.

3. Szkoła Rzemiosł Artystycznych T-wa Artystów Plastyków w Wilnie ul. św. Anny 13.

Kurs nauki trwa 2 lata. Szkoła posiada dwa działy; malarsko-dekoracyjny i rzeźby dekoracyjnej. Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku od lat 14. Zadaniem szkoły jest kształcenie młodzieży w zawodzie przemysłu artystycznego na fachowych rzemieślników.

IV. Dla kandydatów, którzy ukończyli 6 oddziałów szkoły powszechnej.

SZKOŁY MĘSKIE.

Szkoła odzieżowa im. Promienistych Polskiego T-wa „Światło" w Wilnie ul. W. Pohulanka 14. Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 16. Zadaniem szkoły jest kształcenie młodzieży w zawodzie krawieckim na fachowych rzemieślników. Opłaty są następujące: wpisowe 5 zł. i za naukę 30 zł. rocznie.

V. Dla kandydatów(tek), którzy ukończyli 5 oddz. szkoły powszechnej.

SZKOŁY MĘSKIE.

1) Państwowa Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa w Wilnie ul. Kopanica 5.

Kurs nauki trwa 3 lata. Szkoła posiada działy: stolarski, ślusarsko-mechaniczny i elektromonterski. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 18 po złożeniu egzaminu wstępnego z języka polskiego i arytmetyki.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo) za korzystanie z warsztatów półrocznie 35 zł., na fundusz doraźnych pomocy 15 zł. półrocznie oraz jednorazowo 10 zł. kaucji warsztatowej.

2) Państwowa Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa w Lidzie ul. Suwalska 58.

Kurs nauki trwa 3 lata. Szkoła posiada działy: stolarski i ślusarsko-rolniczy. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 18 po złożeniu egzaminu wstępnego z języka polskiego i arytmetyki.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo), za korzystanie z warsztatów półrocznie 35 zł., na fundusz doraźnych pomocy 15 zł. półrocznie oraz jednorazowo 10 zł. kaucji warsztatowej.

3) Trzyletnia Szkoła Zawodowa Męska T-wa „Pomoc Pracy" w Wilnie, ul. Subocz 19 (żydowska z jęz. wykład. polskim).

Kurs nauki trwa 3 lata. Szkoła posiada oddziały malarsko-dekoracyjny i stolarski. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 17. Zadaniem szkoły jest wykształcenie zawodowe.

Opłata za naukę wynosi 10 zł. miesięcznie, niezamożni płacą mniej. Wpisowe nie pobiera się.

4) Salezjańska Szkoła Rzemiosł w Wilnie ul. Dobrej Rady 22.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 18. Zadaniem szkoły jest wykształcenie uczni na dobrych rzemieślników zawodu stolarskiego. Wpisowe 10 zł. Nauka bezpłatna. Opłata mies. za intern. 30 zł.

SZKOŁY ŻEŃSKIE:

1) Trzyletnia Szkoła Zawodowa Żeńska Twa „Pomoc Pracy" w Wilnie ul. Šubocz 19 (żydowska z językiem wykładowym polskim).

Kurs nauki trwa 3 lata. Szkoła posiada oddziały: krawiecki, bieliźniarski i haf-

ciarski. Do szkoły są przyjmowane kandydatki do lat 18. Zadaniem szkoły jest przygotowanie zawodowe.

Opłata za naukę wynosi 10 zł. miesięcznie, niezamożni płacą mniej. Wpisowe nie pobiera się.

2) Szkoła Zawodowa Kresowego Związku Ziemian pow. lidzkiego w Iszczołnie poczta Skrzybowce.

Kurs nauki trwa 3 lata. Szkoła posiada oddziały bieliźniarsko-krawiecki i tkacki. Oprócz tego wszystkie uczenice obowiązuje nauka gospodarstwa domowego. Do szkoły są przyjmowane kandydatki do lat 17. Zadaniem szkoły jest danie młodzieży fachowego wykształcenia.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo), za naukę 100 zł. rocznie i za internat 40 zł. miesięcznie.

3. Szkoła zawodowa S. S. Salezjanek w Wilnie ul. W. Stefańska 37.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowane kandydatki do lat 17. Zadaniem szkoły jest przygotowanie umiejętnych pracowniczek w zakresie krawieczyzny i bieliźniarstwa. Opłaty są następujące: wpisowe 5 zł. i za naukę 45 zł. miesięcznie, przyczem uczenice niezamożne korzystają z ulg.

Przy zakładzie wychowawczym S. S. Salezjanek mieści się internat dla uczenic, w którym koszty utrzymania oblicza się na 60 zł. miesięcznie.

4. Żeńska Szkoła Zawodowa im. św. Józefa w Wilnie ul. Ostrobramska 29.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowane kandydatki do lat 17. Zadaniem szkoły jest teoretyczne i praktyczne przygotowanie młodzieży żeńskiej w zawodzie krawieckim i bieliźniarskim i zaznajomienie jej z zastosowaniem fachu w wytwórczości fabrycznej.

Opłaty są następujące: wpisowe 5 zł. i za naukę 30 zł. miesięcznie, przyczem uczenice niezamożne korzystają z ulg.

Przy szkole jest internat z miesięczną opłatą 60 zł.

5. Szkoła Zawodowa Żeńska Sejmiku Święciańskiego w Święcianach ul. 3 Maja.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowane kandydatki do lat 17. Zadaniem szkoły jest kształcenie młodzieży żeńskiej w zawodzie krawieckim i bieliźniarskim oraz nauczanie niezbędnych wiadomości, potrzebnych do prowadzenia własnego gospodarstwa.

Opłaty są następujące: wpisowe 3 zł. i za naukę rocznie 60 zł. Uczenice przyjezdne, mogą korzystać z Bursy Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet za opłatę 30 zł. miesięcznie.

6. Szkoła pracownic Gospodarczych Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet w Wilnie ul. Jagiellońska 3/5—3.

Kurs trwa 2 lata. Do szkoły mogą być przyjmowane kandydatki w wieku od lat 14. Zadaniem szkoły jest wykwalifikowanie inteligentnych pracownic w zakresie gospodarstwa domowego jak: kucharek, gospodyń, pokojówek i t. p. Opłaty są następujące: wpisowe 5 zł. (jednorazowo) oraz za naukę miesięcznie 10 zł. Uczenice niezamożne płacą mniej.

VI. Dla kandydatów, którzy ukończyli 4 oddz. szkoły powszechnej,

SZKOŁY MĘSKIE

1. Państwowa Szkoła Rzemiosł Budowlanych w Wilnie ul. Metropolitalna 4.

Kurs nauki trwa 2 lata i pół i składa się z 3 okresów: nauki praktycznej na budowli i 2 okresów nauki teoretycznej. Okresy nauki praktycznej trwają od 1-go maja do 31 października, okresy nauki teoretycznej od 1-go listopada do 31 marca, wakacje od 1 do 30 kwietnia i nadto 2 tygodnie świąt Bożego Narodzenia. Szkoła posiada 2 działy: murarski i ciesielski i ma na celu przygotowanie wykwalifikowanych rzemieślników oraz podmajstrów budowlanych. Uczeń po ukończeniu szkoły otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły i po złożeniu egzaminu czeladniczego tytuł czeladnika.

Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 18 po zdaniu egzaminu wstępnego z języka polskiego i rysunków.

Opłaty są następujące: wpisowe 10 zł. (jednorazowo), za korzystanie z warsztatów 5 zł. rocznie, na fundusz doraźnych pomocy zł. 15 półrocznie oraz jednorazowo 5 zł. kaucji warsztatowej.

Przy szkole istnieje internat bezpłatny w okresie nauki praktycznej, płatny po 25 zł. miesięcznie w okresie nauki teoretycznej.

2. Szkoła Rzemieślnicza zakładu wychowawczego im. św. Józefa w Dworcu.

Kurs nauki trwa 3 lata. Szkoła posiada działy: stolarski i szewski. Do szkoły są przyjmowani kandydaci do lat 16. Zadaniem szkoły jest fachowe wykształcenie rzemieślników stolarskich i szewskich.

Opłaty miesięcznej za naukę nie pobiera się. Wpisowe 15 zł. (jednorazowo) Internat 40 zł. miesięcznie i 5 zł. za łóżko (jednorazowo).

3. Miejska Szkoła Rrzemieślnicza w Oszmianie.

Kurs nauki trwa 3 lata. Do szkoły są przyjmowani kandydaci w wieku do lat 17. Zadaniem szkoły jest fachowe wykształcenie rzemieślników stolarskich.

Nauka jest bezpłatną.

W sprawie ochrony kultury ludowej.

Żyjemy w okresie szybkiego zanikania kultury ludowej. Miasto, postęp, rozwój techniki i moda niszczą resztki cech ludowej, zabytkowej kultury naszych przodków. Każdy dzień przynosi zagładę, za lat kilkadziesiąt może już nie zostanie śladu kultury charakteryzującej północną Polskę.

Na nas wszystkich spada obowiązek ochrony ginących zabytków.

Kultura ludowa to cenny materjał naukowy do rekonstrukcji dziejów, to materjał na których przyszłe pokolenia będą się uczyły i poznawały przeszłość swego kraju, to piękno związane z naszym swoistym krajobrazem.

Nauczycielstwo jest najbardziej powołane do ochrony zabytków, do szerzenia wśród dzieci i starszych idei szacunku dla dawnych form kultury, dla ginących zwyczajów i swoistych, prymitywnych form życia. Należy gromadzić zabytki z terenów swojej pracy, aby je przekazać przyszłości.

Należy wyszukiwać i podtrzymywać zanikające tradycje i charakterystyczne, swoiste wyroby, aby bezkrytycznie nie przyjmowano rzeczy

obcych. Należy starać się zbadać najbliższy teren, chaty i świrny, tłómaczyć wieśniakom ideję ochrony kultury ludowej, a zebrane przedmioty odsyłać do Wilna, do Muzeum Etnograficznego U. S. B. przy ul. Zamkowej 11.

Nie twórzmy osobnych zbiorów, zawsze narażonych na zniszczenie. Wilno posiada już Muzeum Etnograficzne, w którem przedmioty otoczone są opieką i udostępnione dla wszystkich. Już nie jeden z nauczycieli swemi darami powiększył zbiory tego Muzeum.

Przy zbieraniu przedmiotów należy zwrócić uwagę na to, aby *każdy przedmiot był opatrzony w następujące wiadomości, bez których traci swą wartość:*

1) *Nazwa miejscowa przedmiotu.*

2) *Imię, nazwisko i adres właściciela* (powiat, gmina, wieś, dwór, m-ko).

3) *Kto, gdzie i kiedy* (choćby w przybliżeniu) wykonał dany przedmiot?

4) *Imię, nazwisko i adres ofiarodawcy.* (Bardziej szczegółowe dane zawsze będą bardzo cenne).

Informacje te najlepiej przykleić, przyszyć lub napisać na przedmiocie.

O ile zbieracz sam nie może dostarczyć do Wilna zgromadzonych przedmiotów, prosimy o składanie ich u *prezesów miejscowych ognisk*, lub u *swych dyrektorów*. Jeśli zdobycie przedmiotu związane jest z kosztem, należy przysłać dokładny opis, fotografję lub rysunek do Muzeum Etnograficznego, a my postaramy się go nabyć.

Odnośnie do budownictwa i innych okazów nieruchomych prosimy o nadesłanie o nich następujących notatek:

1) *Nazwa miejscowa objektu.*
2) *Dokładny adres.*
3) *Imię i nazwisko właściciela.*
4) *Przybliżony wiek objektu.*
5) *Krótki opis, fotografje lub rysunek.*

Wszelkie przedmioty, jak również informacje oraz zapytania należy kierować pod adresem: *Wilno, Zamkowa 11. Muzeum Etnograficzne U.S.B.*

Absolwenci i Absolwentki

3-letn. kursu uproszczonego Studjum Wychowania Fizycznego w Poznaniu mogą otrzymać świadectwa ukończenia studjów wychowania fizycznego, które uprawnia, w myśl okólnika Min. W. R. i O. P. Nr. O. Prez. 14.252/26 do nauczania ćwiczeń cielesnych w szkołach średnich ogólno-

kształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych, obok innego przedmiotu jako głównego.

Zgłoszenia należy nadsyłać do Dyrekcji Studjów Wychowania Fizycznego U. P. w Poznaniu, Park Wilsona, załączając na druki zł. 5 oraz metrykę chrztu.

Od Redakcji i Administracji.

Wobec połączenia w jednym numerze Dziennika Urzędowego Nr. 7—8 za lipiec i sierpień r. b. uprasza się P.P. Prenumeratorów o opłacenie w czerwcu należności podwójnej t. j. za dwa numery w kwocie 80 groszy.

Druk. „Lux", Wilno